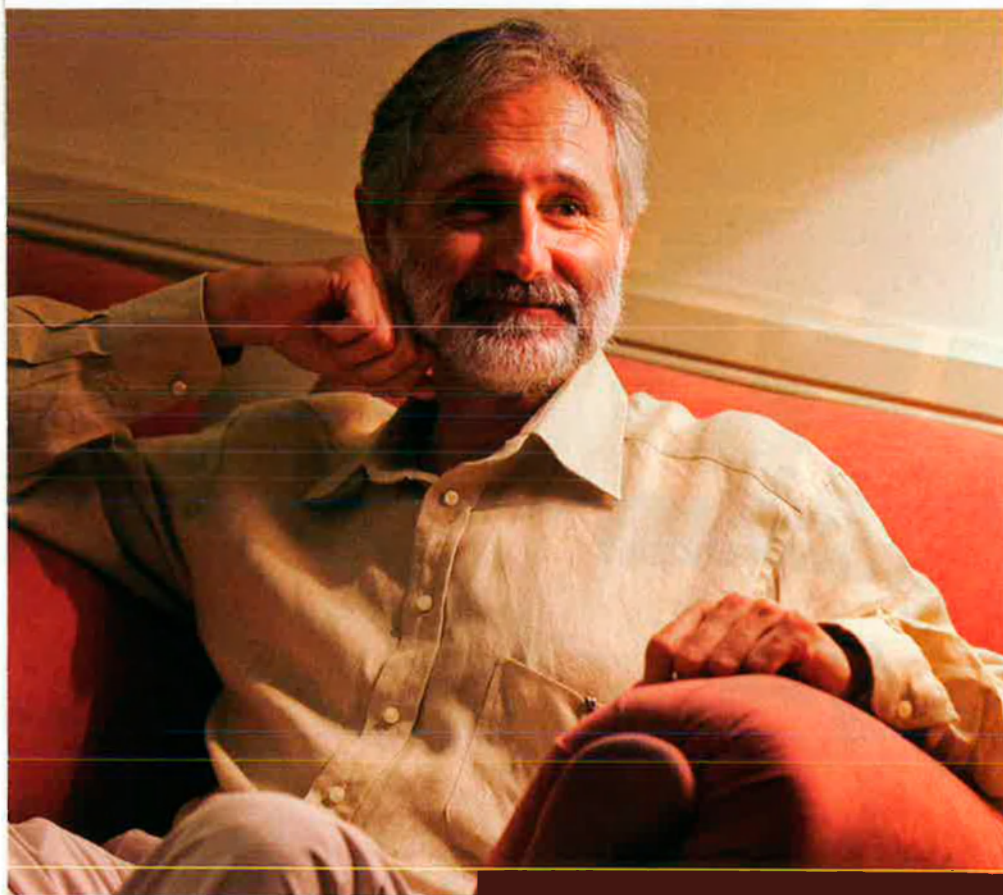

“En realitat, el ciutadà és molt més vulnerable del que creu”

Joan Manuel Vilaplana (Barcelona, 1953) és doctor en Geologia per la Universitat de Barcelona. Coordina el Grup de Riscos Naturals de la UB i dirigeix el projecte Riskcat: Riscos Naturals a Catalunya, promogut pel CADS (Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible). En aquest informe s'analitzen set processos que representen perills naturals a Catalunya: les allaus, les esllavissades, els esfondraments, els fenòmens litorals, les inundacions, els terratrèmols i el vulcanisme.

La majoria de ciutadans que vivim en territoris molt desenvolupats tenim la sensació que estem totalment blindats davant els riscos naturals. Ens queda molt lluny un tsunami o un terratrèmol que causa víctimes mortals a l'altra punta de món. Però, fins a quin punt aquesta sensació de seguretat absoluta és real?

—En aquest erròniament dit primer món hi ha una sensació falsa de seguretat, que a la vegada es barreja amb un desconeixement de la pròpia natura i del funcionament dels fenòmens naturals. La combinació d'aquests dos factors fa que, en realitat, el ciutadà sigui molt més vulnerable del que creu. La gent desconix que a Catalunya poden passar i passen determinats fenòmens naturals catastròfics. Aleshores, en el dia a dia en què pren decisions i fa les seves activitats, quan decideix comprar una casa en un lloc determinat, no li preocupa en absolut en quin entorn està ubicada, perquè desconeix els riscos i perquè viu en un món molt paternalista. Se sent molt protegit per un estat aparentment sòlid, contundent. Per què ha de pensar que vivint en un país industrialitzat i avançat ha de patir per fenòmens que normalment passen en països del tercer món?

—**I no ha de patir gens, aquest ciutadà típic?**

—La paraula no és patir, sinó que hem de conèixer i ser conscients de quina és la nostra realitat, que és evident que no és tan dramàtica com la de l'Índia o Bangla Desh, zones sotmeses a desastres amb molta més freqüència. Però hem de fer un esforç per aproximar-nos a aquesta realitat desconeguda que és la convivència amb els fenòmens naturals.

—**És impossible que a Catalunya hi hagi una gran catàstrofe natural?**

—Sí que pot passar, però la probabilitat és molt més baixa. En canvi, amb molta més freqüència ens trobem amb el que anomenem riscos naturals, és a dir, la probabilitat de danys per l'ocurrència d'un determinat fenomen. L'impacte pot

ser local, però en tot cas la pèrdua d'una vida humana per un fenomen natural, encara que només sigui una, ja mereix una reflexió a fons.

—Què entenem per catàstrofe?

—El novembre de l'any 1982, totes les comarques pirinenques i els rius que baixen del Pirineu van patir els efectes de les riuades, inundacions, talls de carreteres, cases destrossades, esllavissades i morts. El terme catàstrofe és ambigu, en el sentit que potser per a un mitjà de comunicació una catàstrofe ho és si hi ha centenars de víctimes, i per a una companyia d'assegurances es pot aplicar a una riuada on només hi ha hagut danys materials. En tot cas, el concepte de catàstrofe no ens agrada gaire. Parlem de fenomen natural, i per referir-nos al seu impacte parlem de risc natural.

—**Davant d'un risc natural, sovint es fan recomptes de danys materials i humans, però estranyament es fa referència als danys causats a l'entorn i a la petjada que quedarà en un indret afectat per un fenomen natural. Per què no es valora aquest tercer aspecte?**

—De vegades amb prou feines s'avaluen els danys econòmics... Doncs l'impacte ecològic encara menys. Precisament, una de les coses que hem detectat amb l'informe Riskcat és que falta una avaluació sistemàtica i una presa de documentació sistemàtica dels fenòmens que van succeint.

—**També hi ha l'impacte indirecte d'un risc. Es té en compte?**

—Una esllavissada pot malmetre una carretera, que es pot arranjar, però s'ha tallat la comunicació entre pobles, s'espatllen línies telefòniques i es produeixen molts altres danys indirectes que generen grans pèrdues econòmiques que no s'avaluen. També es produeix un impacte social i cultural, i de vegades un impacte sobre el patrimoni.

—**Aquesta feina és responsabilitat de l'Administració?**

—L'Administració té l'obligació de detectar aquestes problemàtiques i de proposar una solució per a mitigar els riscos. Però com a societat, tots en som corresponsables. S'han d'arbitrar processos perquè els ciutadans estiguin formats i sensibilitzats, i puguin també ser actius en el procés de mitigació dels efectes dels fenòmens naturals. Hem de conviure amb determinats nivells de

“Hi ha un aparell legislatiu molt potent, però seria interessant que hi hagués un control més estricte de la seva aplicació”

risc, i establir quins nivells de risc estem disposats a acceptar.

—**Manca informació per als ciutadans, sobre els riscos naturals?**

—Més aviat manca sensibilització. Per exemple, quan es rep a casa un tríptic de Protecció Civil sobre riscos d'esllavissades, nevades o inundacions, molta gent el llença a les escombraries i no ho comenta a casa. Hi ha un treball a fer per part de l'Administració, però també cadascú de nosaltres ha de prendre consciència d'on som i que amb les nostres accions podem fer que el risc disminueixi o que augmenti i que afecti altres persones. En l'àmbit de la prevenció també hi han de participar experts i tècnics, que poden elaborar cartografia i altres documents necessaris.

—**Les administracions concedeixen permisos per edificar i construir infraestructures al territori. Es tenen prou en compte les característiques d'una zona a l'hora de concedir l'autorització?**

—En els avantprojectes hi ha estudis específics del medi i dels fenòmens naturals que poden afectar aquestes infraestructures. Això no és responsabilitat de l'Administració que gestiona el país sinó de l'Administració que gestiona i paga aquesta infraestructura.

—**En alguns casos, però, els estudis d'impacte i riscos sobre el medi no es fan correctament.**

—O potser són correctes, però no es volen fer servir. En la presa de decisions finals per tirar endavant una obra hi intervenen molts factors. Les cúpules de les empreses constructores i els governs responsables posen sobre la taula els seus interessos territorials, econòmics, de propietaris que han d'expropiar i també els riscos naturals. I a partir d'aquí, es dona més pes a un interès o a un altre i pot ser que la qüestió dels riscos els preocupi més aviat poc.

—**De tots els fenòmens naturals que poden produir-se a Catalunya, quin és el que té més pes?**

—A nivell geogràfic, d'intensitat, freqüència i de danys, les inundacions són el principal risc a Catalunya, com pas-

sa pràcticament a tota la Mediterrània. L'Agència Catalana de l'Aigua té avaluat que el 15 % de la superfície urbanitzable del país està en zona inundable. I si revisem el Pla d'inundacions de Catalunya, dels més de 900 municipis el 47 % té l'obligació de fer un pla d'emergència municipal perquè té zones de risc. Aquesta xifra ha de fer reflexionar el Govern sobre els aspectes de gestió i accelerar la tasca de cartografiar tot el territori català per establir les zones vulnerables, i aquestes dades s'han d'utilitzar per aprovar els plans municipals d'ordenació urbanística. Cal avançar molt en la tasca de cartografiar, i si no hi ha prou recursos, se n'han de buscar, perquè és una informació vital per poder fer una bona prevenció i actuació en cas de riscos naturals.

—**La legislació en matèria de riscos naturals és prou rígida, però potser no es compleix tan estrictament com caldria...**

—Efectivament, en ocasions hi ha un excés de flexibilitat que deixa més de banda el veritable risc natural. Hi ha un aparell legislatiu molt potent, però seria interessant que hi hagués un control més estricte de la seva aplicació. Hi ha una dispersió reglamentària brutal, que de vegades fa que qui pren una decisió, no sé si per mala fe o perquè va despistat, no s'ajusta a la finalitat de la legislació.

—**Si ens comparem amb d'altres territoris amb característiques similars, quina capacitat de resposta té Catalunya davant fenòmens naturals adversos?**

—Estem prou igualats amb l'àrea mediterrània de França i el sud d'Itàlia, encara que hi ha estratègies diferents. En alguns aspectes, com ara les inundacions i la gestió d'espais fluvials, Catalunya és capdavantera. Ara bé, potser no s'acaba d'explotar del tot el coneixement científic i tecnològic de què disposem per a la prevenció i l'actuació. Hi ha voluntat, però encara es podria optimitzar més tot aquest capital.

Gemma Aguilera